



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

**Theologia Moralis**

**Reiffenstuel, Anaklet**

**Monachii, 1699**

Distinctio Secunda. De natura Actûs Humani seu Moralis, & varijs ipsum  
concernentibus.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-40206**

Etum ex tali Ignorantia vincibili, seu consequente procedens, saltem in est simpliciter voluntarium, saltem indirectè. Ita rursus com- directè & in munis Theologorum. Ratio est: quia ipsamet Ignorantia vin- sua causa. cibilis, seu consequens, est simpliciter voluntaria, vel directè, si est affectata, vel saltem indirectè, si est crassa & supina, ut patet ex earum explicationibus suprâ allatis; ergo etiam factum ex tali Ignorantia non est involuntarium, imò simpliciter voluntarium, saltem indirectè, sive in sua causa.

45. Cæterum pro complemento hactenus dictorum, Nota Regula ge- generaliter, dum dictum est: factum ex Ignorantia esse involun- neralis præ- tarium, sive simpliciter, sive secundum quid; illud intelligendum dictorum. esse de objecto secundum eam rationem tantum, secundum quam ipsum fuit ignoratum, non autem in quantum ipsum fuit cognitum, ut advertunt omnes Doctores. Hinc si quis occidens alterum, sciat quidem ipsum esse hominem, nesciat tamen esse Patrem suum, vel Sacerdotem; factum ex tali Ignorantia erit quidem involuntarium operanti, in quantum est Parricidium, vel Sacrilegium; non verò, in quantum est Homicidium: & sic loquendo de similibus.

## DISTINCTIO II.

De natura Actûs Humani seu Moralis;  
& varijs ipsum concernentibus.

### QUÆSTIO I.

Quid sit Actus Humanus, seu Moralis?

1. **A**dvertendum I. Quòd recepto Theologorum stylo Actus hu- non sit idem, *Actus humanus*, & *Actus hominis*: omnis enim manus, & actio ab homine quomodocunque elicita, etiamsi sit Actus ho- merè naturalis, ut nutritio, augmentatio, &c. aut facta absque minis, dif- advertentia seu deliberatione, ut dum quis pedem aut manum ferunt. movet, vel barbam fricat alijs intentus, potest dici actio seu *Actus hominis*: *Actus autem humani* propriè dicuntur actiones illæ, C quæ

quæ ex voluntate deliberata procedunt. Hinc Doctor Subtilis 2. dist. 41. *quæst. un.* optimè eos appellavit *Actus non humanos*, qui procedunt ex sola imaginatione, & non ex libero arbitrio impellente.

Actus humanus hic sumitur pro morali, licet alioquin differant.

2. Advertendum II. quòd in proposito Actus humanus communiter solet à Doctoribus sumi pro Actu morali, & cum eo converti, non obstante, quòd in rigore loquendo latius patere videatur Actus humanus, quàm moralis: siquidem actus illi, quos non rarò eliciunt pueri, liberè quidem, sed ante cognitionem boni & mali morali, virtutis nimirum ac vitij ( ut dum ex apprehensione, & cognitione solius commodi, vel incommodi naturalis, deliberatè eligunt unum objectum præ alio, v. g. faccarum præ sale ) possunt quidem dici *Actus humani*, sed non in rigore loquendo *Actus morales*. Verùm his non obstantibus, ac restringendo & sumendo Actum humanum, prout coincidit cum morali, sic

Actus humanus seu moralis, quid?

3. CONCL. I. *Actus humanus*, seu moralis ut sic, benè definitur, quòd sit Actus voluntatis liber, elicitus cum advertentia rationis ad aliquam regulam nostrorum actuum in ordine ad ultimum Finem nostrum. Hæc Conclusio in re est communis, & probatur declarando singulas ejus particulas. Dicitur imprimis, *Actus voluntatis liber*: quia ad Actum humanum seu moralem omnino requiritur, quòd sit liber, id est, quòd liberè procedat à voluntate ex delectu operante; libertas enim actus, est fundamentum totius generis moris, & per consequens boni vel mali morali, etiam quoad malitiam venialem. Et additur, *elicitus cum advertentia rationis*: quia Actus moralis non solum debet procedere à voluntate quomodocunque, sed operante cum advertentia rationis, ita videlicet, ut ratio seu intellectus advertat, quid agatur. Et defectu hujus conditionis actus illi, qui procedunt ex sola imaginatione, utputà inadvertenter fricare barbam, &c. non sunt propriè loquendo morales, eò quòd non eliciantur cum advertentia rationis.

Quomodo debeat fieri ad regulam nostrorum actuum?

4. Dicitur ulterius, *ad aliquam Regulam nostrorum actuum*. Quod intelligendum de Regula vel præcipiente, vel consulente, vel permittente, vel prohibente, ut sic sub Actu morali generaliter sumpto comprehendamus non solum actus morales bonos, qui nobis sunt præcepti, vel saltem sub consilio propositi; sed etiam indifferentes nobis permittos ( de quibus infra *Quæst. 5.* ) atque insuper actus moraliter malos, seu peccaminosos, qui per  
Regu.

Regulam nostrorum actuum nobis sunt prohibiti. Et defectu hujus conditionis, à ratione Actus moralis excluduntur illi, qui eliciuntur à pueris ante usum rationis. Additur tandem, *in ordine ad ultimum Finem nostrum*, ad quem per actus nostros moraliter bonos accedimus, per malos verò ab eodem recedimus.

5. Quæres autem, quænam sit illa Regula morum, à qua per accessum, vel recessum, derivatur moralitas in Actus humanos; Resp. cum D. Thoma 1. 2. quæst. 19. art. 4. & communi Theologorum, ejusmodi Regulam esse duplicem, remotam videlicet, & proximam. *Regula morum*, seu actionum nostrarum moralium *remota*, est Lex extrinseca nobis præscribens, quidnam secundum rectam rationem sit agendum, vel fugiendum: de qua in Tractatu II. qui est *De Legibus*, dicitur. *Regula proxima* actionum nostrarum (quam Doctor Subtilis *Quodlib. 18* appellat *Regulam intrinsecam*) est ipsummet dictamen rectæ rationis, seu conscientiæ nostræ, proximè nobis dictans, quidnam sit conforme vel difforme legi extrinsecæ, ac proinde bonum vel malum, faciendum vel omittendum. Et de hac proxima Regula morum fusius agetur in sequenti Distinctione, quæ erit *De Conscientia*.

## QUÆSTIO II.

Unde Actus Humani desumant suam bonitatem, vel malitiam moralem?

6. **A**Dvertendum I. Quòd actus voluntatis alij sint elicitij, alij imperati. *Actus voluntatis elicitij* dicuntur illi, qui ab ipsa voluntate eliciuntur, seu immediatè producuntur: uti sunt actus volitionis, nolitionis, ac hujusmodi. *Actus imperati* voluntatis sunt illi, qui ex imperio ipsius voluntatis producuntur: uti si voluntas imperet potentiæ loco motivæ, ut pergat in Ecclesiam, talis ambulatio ex imperio voluntatis procedens dicitur Actus voluntatis imperatus; & idem dicendum de actibus ipsius intellectus, aut aliarum potentiarum, ex imperio voluntatis procedentibus. Imò notant Doctores, voluntatem etiam sibi ipsi posse imperare actum, v. g. detestationem de peccato commisso; ut proinde sint aliqui actus à voluntate elicitij, & simul ab eadem imperati. Unde autem tales actus voluntatis, sive elicitij,

ti, siue imperati, suam desumant bonitatem, vel malitiam moralem, quæstio remanet.

Bonitas naturalis, & moralis in actibus nostris, quæ?

7. Advertendum II. Quòd in actibus nostris duplex Bonitas considerari possit, una naturalis, alia moralis. *Bonitas naturalis* consistit in integritate, seu aggregatione eorum omnium, quæ in entitate actûs naturaliter requiruntur: sic v. g. cantus benè consonans, ac iuxta regulas Musices factus, dicitur naturaliter bonus, quamvis forsitan sit lascivus, & moraliter malus. *Bonitas moralis* consistit in integritate, seu aggregatione eorum omnium, quæ actui humano secundum rectam rationem convenire debent. Econtrà verò *malitia moralis* consistit in defectu omnium, vel saltem alicujus eorum, quæ actui humano secundum rectam rationem convenire debent: siquidem, ut post D. Dionysium *lib. de Divinis nominibus, cap. 4.* notant Doctores, *Bonum est ex integra causa, malum verò ex quolibet defectu.*

Bonum triplex, delectabile, utile, & honestum.

8. Advertendum III. Quòd Bonum communiter triplex assignetur, videlicet Bonum utile, Bonum delectabile, ac Bonum honestum. Ex his *Bonum delectabile* dicitur illud, quod operanti affert delectabilitatem; ut est cibus, vel potus. *Bonum utile* verò, quod affert utilitatem; ut sunt divitiæ hujus Mundi. Et certum est, in hujusmodi duplici Bono non consistere bonitatem moralem actûs humani, cum sapius id, quod nobis utile aut delectabile accidit, sit lege Divinâ prohibitum; ut patet in furto, quod furanti affert utilitatem; ac innumeris aliis. Tandem *Bonum honestum* idem est, ac moraliter bonum, estque illud, quod est secundum rectam rationem; id est, quod est conforme dictamini rectæ rationis, seu conscientiæ nostræ proponenti nobis, quidnam sit consentaneum legi extrinsecæ, siue Divinæ, siue humanæ; ac proinde moraliter bonum vel malum, prosequendum vel fugiendum, &c. Et prosequendo hujusmodi Bonum honestum, dicitur quis benè seu virtuosè operari, ac propterea esse dignus laude atque præmio: qui verò secus agit, dicitur malè seu vitiosè agere, atque esse dignus vituperio & supplicio. His prænotatis sit

Bonitas vel malitia Actûs moralis ex triplici capite desumitur.

9. CONCL. I. Bonitas, vel malitia Actûs moralis, ex triplici capite desumitur, videlicet ex objecto, ex fine extrinsecò, qui dicitur *Finis operantis*, & denique ex alijs circumstantiis. Ita Doctor Subtilis *in 2. dist. 40.* estque in re communis Theologorum. Quæ quidem Conclusio sic intelligenda est, quòd ad bonitatem Actûs moralis, siue humani, debeat concurrere & bonitas objecti,

&c

& bonitas finis extrinseci, & bonitas omnium circumstantiarum; ita videlicet, ut in nullo horum sit aliqua turpitudine moralis, ad malitiam autem Actus humani sufficiat malitia uniuscujusque prædictorum trium. Ratio est: quia bonum est ex integra causa, malum verò ex quolibet defectu, ut jam supra dictum est

num. 7.

10. CONCL. II. Bonitas, vel malitia Actus moralis, ex objecto desumpta, est primaria & essentialis actui in genere moris spectato; desumpta verò ex circumstantiis quæ talibus (sub his etiam comprehendendo finem extrinsecum, seu intentionem operantis) est accidentalis & secundaria. Ita Scotus *Quæst. 4. Prologi*, cum suis, & aliis Theologis pluribus. Declaratur Conclusio exemplis: Sic furtum in genere moris spectatum sumit suam primariam malitiam ab objecto, seu re aliena, eò quòd repugnet dari furtum, si res ablata non sit aliena; ac proinde talis malitia ex objecto desumpta, dicitur furto in genere moris spectato esse essentialis. Quòd si verò quis furetur eà simul intentione, ut possit fornicari, aut gulæ indulgere, tunc hæc malitia ex prava ista intentione, seu fine extrinsecò desumpta, erit furto accidentalis, quia potest adesse vel abesse, salvâ furti malitiâ essentiali; eritque simul secundaria, utpote cum jam aliam malitiam furto essentialem supponat.

Bonitas vel malitia ex objecto desumpta, est primaria & essentialis actui; alia est accidentalis & secundaria.

11. Dicitur notanter in posteriori parte Conclusionis, *desumpta verò ex circumstantiis quæ talibus*. Fatendum quippe est, circumstantiam quandoque tribuere actui etiam primam, atque essentialem bonitatis, vel malitiæ speciem: in eo tamen casu ipsæ definiunt esse circumstantiæ in genere moris respectu talis actus (non obstante, quòd maneat ejusdem circumstantiæ in esse naturæ) sed induunt rationem objecti, prout rectè notat Doctor Subtilis *loc. cit.* Sic fit, dum quis actionem ex se indifferentem, putà Studium, elicit ad honorem DEI, vel actionem bonam ob finem pravum, dando v. g. eleemosynam ob vanam gloriam: in his enim casibus ejusmodi finis extrinsecus, seu intentio bona aut mala, confert actui primam omnino speciem bonitatis vel malitiæ, utpote cum nullam aliam priorem, seu præexistentem supponat; Studium quippe ex se est opus indifferens, bonitas verò eleemosynæ ob illum pravum finem vanæ gloriæ corrumpitur, & cessat in tali actu.

Circumstantiæ quandoque tribuunt actui primam speciem bonitatis, vel malitiæ moralis.

12. CONCL. III. Sola intentio bona, seu bonitas finis extrinseci, diminuit quidem malitiam mediæ pravi, ipsa tamen non

Sola bonitas intentionis suffi-

non sufficit  
ad tollendā  
malitiam  
medij pravi.

sufficit ad malitiam medij pravi omnino tollendam; imò potius totum opus est simpliciter malum. Ita communis. Sic v. g. mendacium officiosum non desinit esse mendacium, eò quòd per illud necessitati proximi subveniatur: quinimò, ut inquit D. Augustinus *lib. contra mendacium, cap. 31. etiam ad sempiternam salutem nullus ducendus est opitulante mendacio.* Similiter, si quis furetur animo dandi ex re furtiva eleemosynam, non per hoc excusatur à malicia furti, non obstante, quòd ejus malitia per hoc aliquantulum minuatur: siquidem, ut habetur *Rom. cap. 3.* non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Ratio horum generalis est: quia bonum est ex integra causa, malum verò ex quolibet defectu; ergo si medium est malum, integra actio vitriabitur, atque evadet mala.

Oculus simplex, quis?

13. Obicitur nihilominus contra hanc secundam Conclusionem. *Matth. cap. 6.* dixit Christus Dominus: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit:* ubi per oculum denotatur intentio, secundum SS. Patres & Doctores passim; ergo si intentio, seu finis bonus est, totum etiam opus erit bonum. Resp. negando consequentiam: quia, ut bene notat D. Bernardus *lib. De precepto & dispensatione* (ubi hoc dubium ex professo tractat) non est oculus simplex, nisi cum recta intentione etiam opus sit rectum: etenim, ut intentio sit bona, non solum finis bonus intendi debet, sed etiam bene, id est, sine admixtione pravæ circumstantiæ, aut medij mali.

Intentio  
judicat  
omnes,  
quomodo  
intelligen-  
dum?

14. Obicitur ulterius. Juxta illud tritissimum axioma *Intentio judicat omnes;* ergo si quis bonâ intentione proximo subveniendi facit mendacium officiosum, vel leve furtum, non videtur peccare. Probatum consequentiam ex S. Augustino, in *Præfatione ad Psalm. 31.* sic dicente: *Non valde attendas, quid homo faciat, sed quid cum facit, aspiciat;* ergo. Resp. negando consequentiam: nam axioma illud intelligi debet juxta proximè dicta ex S. Bernardo: neque enim intentio est bona, nisi finis bonus intendatur & simul bene, id est, sine admixtione pravæ circumstantiæ, aut medij mali. Ad S. Augustinum dicitur, eundem velle duntaxat, quòd ad operis honestatem requiratur, ut agens aspiciat ad bonum virtutis, illud attendendo atque volendo; & non opus ex se bonum, atque ante oculos humanos excellens, faciat ob pravum finem vanæ gloriæ, aut huiusmodi, ne alioquin justum quidem faciat, sed non justè. Neutiquam autem vult S. Augustinus *loc. cit.* ex sola bonitate finis desumi bonitatem actus

mora-

moralis; cum bonum debeat esse ex integra causa, malum vero sit ex quolibet defectu. Hinc, ut legitur 1. Reg. 6. 15. Saul Rex plurimum reprehensus fuit, eo quod quaedam spolia ex caede Amalec contra Dei praecipuum reservaverit, licet id fecerit ob honestum finem, nempe ut ex iisdem spolijs Deo in signum gratitudinis sacrificaret, atque hostias offerret.

15. Obijcitur tertio. Ex duobus malis minus est eligendum, *Nunquam licitum est, facere malum culpa cum ordinatione ad finem bonum.* can. Duo mala. &c. *Nervi, dist. 13.* ergo si v.g. mendacium occurrat dicendum, ut vitentur graviora facinora, illud erit licitum. Resp. negando consequentiam: nam quamvis ex duobus malis minus sit eligendum, quando eorum alterum necessario est faciendum; uti patet quotidie in Civilibus, nec non & Physicis, ubi Chirurghi secant infirmo manum, ut vitam ejus servent: nunquam tamen est faciendum aliquod malum culpa cum ordinatione ad aliquem finem bonum. Siquidem malum culpa est gravius omni malo poena, ac proinde nunquam licite potest eligi pro quocumque malo poena vitando: unde, ut inquit Apostolus ad Rom. 3. *Eorum damnatio iusta est, qui dicunt, Faciamus malum, ut eveniant bona.*

16. Urgebis. Ergo saltem minus malum culpa potest licite eligi ad fugiendum majus malum culpa. Resp. negando sequelam, vel potius suppositum ejus: nam si tanta occurrat necessitas, ut ex duobus, quorum alioquin quodlibet esset peccatum, necessario unum mihi sit eligendum, debet quidem eligi id, quod ceteroquin minus foret, illud tamen revera tunc non habebit rationem peccati, sed vacabit omni culpa; prout cum D. Augustino, *lib. contra mendacium, cap. 18.* notat communis Theologorum. Sic quando die Dominico debebo vel omittere auditionem Missae, vel domi relinquere infirmum solitarium cum periculo vitae ejus, eo quod non habeam alium, qui interea decumbenti inserviat; tunc teneor eligere omissionem Missae (nam minus obligat praecipuum Ecclesiasticum de Missa audienda, quam praecipuum naturale de subveniendo proximo extreme indigenti) quamvis ipsa in tali casu mihi ad culpam nullatenus imputetur.

17. Instabis. Ergo pariter, si possum meo mendacio impedire graviora alterius peccata, potero licite mentiri, neque mentiando peccabo; quia ex duobus malis minus eligerem. Resp. negando sequelam: aliud enim est, ex duobus malis, quorum unum necessario est eligendum, minus eligere: juxta dicta *num. praec.* aliud vero, facere malum culpa (nam mentiri est

Culpam vacat, eligere ex duobus id, quod minus malum de se foret, si unum necessarium eligendum sit.

Nova instantia, & notabilis solutio ipsius.

est intrinsecè malum) cum ordinatione ad vitandum majus peccatum alterius, quod alter liberè, non verò necessariò, commissurus putatur, de quo *num. 15.* Et gravius longè mihi malum est, proprio peccato me coinquinare, quàm sine culpa mea alterius peccatum permittere, fortè non futurum. Et certè (ut optime S. Augustinus, *lib. Contra mendacium, cap. 9.* solvens hoc dubium, notavit) si hanc peccatis aperuerimus viam, ut committamus minora, ne alij committant majora, lato limite, imò nullo limite cuncta intrabunt atque regnabunt, dum profectò & furtis nostris stupra cavebuntur aliena, &c. & non solum minora pro majoribus, sed etiam (loquendo de maximis peccatis) pauciora peccata pro pluribus licita esse invenientur, quod absit.

### Q U Æ S T I O III.

Quomodo malitia, & præsertim bonitas debeat esse volita, ut eam Actus Humanus desumat ex objecto & circumstantiis.

**18.** **C**ONCL. I. Ad hoc, ut Actus moralis desumat suam malitiam ex objecto aut circumstantiis, non requiritur, ut malitia ipsius sit directè volita & intenta, sed sufficit advertere aliquo modo, actum esse malum. Unde ad contrahendam malitiam sufficit quodcunque voluntarium, sive directum, sive indirectum, ac virtuale. Ita omnes Doctores; & ratio est: quia bonum est ex integra causa, malum verò ex quolibet defectu, prout post D. Dionysium *cit. lib. de Divinis Nomin. c. 4.* tenent communis Doctorum.

**19.** Inferitur proinde, quamvis operans directè malitiam nolit, ipsique turpitudine actus displiceat, nihilominus hoc ipso, quòd actum illum facit, cui adjunctam esse malitiam advertit, eum peccare. Ratio est: quia licet displiceat malitia, non tamen displicet efficaciter; ac proin ipsa malitia saltem indirectè, & in sua causa, seu (ut alij loquuntur) interpretativè est ipsi voluntaria, quod sufficit ad malitiam actus. Et hoc quidem est certum, in eoque conveniunt Doctores passim: major autem difficultas est de bonitate actus, & quomodo ea debeat esse volita, ut ipsam actus desumat ex objecto & circumstantiis.

20. CONCL.

Ad malitiam actus contrahendam non est necesse, ut ea sit directè volita, &c.

Corollarium notabile.

20. CONCL. II. Ut actus defumat bonitatem moralem ex ob-  
 jecto, non sufficit voluntarium indirectum seu interpretativum  
 honestatis, sed requiritur, ut hæc sit præcognita, & directe vo-  
 lita: unde si quis faciat objectivè bonum, seu honestum, nullâ ha-  
 bitâ ratione honestatis ipsius, is non facit actum moraliter bo-  
 num & honestum; putâ si quis faciat actum justitiæ in contra-  
 ctibus humanis ex intentione solius lucri, vel reddat alteri quod  
 suum est ex solo metu humano, ne utriquam curando, quòd hoc  
 sit honestum. Deòque placitum, is non facit actum moraliter  
 bonum & honestum: licet enim talis justum facere dici possit,  
 non tamen justè. Ita Doctor Subtilis *Quodlib. 18.* estque commu-  
 nis aliorum, paucis exceptis.

Ad bonitatē  
 moralem  
 actus ex ob-  
 jecto defu-  
 mendam  
 requiritur,  
 ut hæc sit  
 directè vo-  
 lita.

21. CONCL. III. Nihilominus ad contrahendam bonitatem  
 ex objecto non est necesse, ut honestas ejus appetatur tanquam  
 objectum formale motivum, seu ut ratio formaliter appetendi;  
 satis quippe est, eam cognosci simulque intendi, etiamsi talis  
 honestas non ametur propter se, nec sit ratio motiva actus, sed  
 aliqua alia bonitas, dummodò nulla apponatur mala intentio,  
 aut alia prava circumstantia. Ita Barthol. Mastrius in 2. *Sentent.*  
*disp. 5. n. 193.* estque communior Doctorum. Sic enim, qui dat  
 (fortè jussu Confessarij) elemosynam in satisfactionem suo-  
 rum peccatorum, non solùm elicit actum Pœnitentiæ, sed etiam  
 actum Misericordiæ, non obstante, quòd in tali casu motivum  
 formale eliciendi actum illum elemosynæ sit honestas Pœni-  
 tentiæ. Et hoc procedit de bonitate ex objecto defumpta, & cui  
 nulla prava circumstantia admiscetur.

Licet neces-  
 se non sit, ut  
 ea appetatur  
 tanquã  
 objectum  
 formale  
 motivum.

22. CONCL. IV. Loquendo tamen de fine extrinseco, & non  
 nullis circumstantiis aliis, debet quandoque honestas amari pro-  
 pter seipsam, seu formaliter intendi, ut actus illam honestatem  
 contrahat. Ita Scotus *Quodlib. 18. §. de primo.* Mastrius *cit. disp. 5. n. 199.*  
 & videtur communis inter Doctores. Probatur simulque declara-  
 tur Conclusio: nam in primis bonitas finis operantis (qui dicitur  
*Finis extrinsecus*) est omnino extrinseca, & accidentalis actui; ergo  
 si ipsa non sit ratio motiva agendi, actuq; ex intentione agentis  
 datâ operâ non conjungatur, nequaquam poterit actus eam finis  
 extrinseci honestatem participare. Sic v. g. quia jejunium ultra  
 honestatem Temperantiæ, quæ ipsi ex objecto comperit, potest  
 ex intentione bona, seu fine extrinseco operantis, aliam quo-  
 que accidentalem honestatem participare (nimirum Pœniten-  
 tiæ, si fiat in satisfactionem peccatorum; Religionis, si fiat ob-  
 cul-

Ut actus  
 bonitatem  
 moralem  
 defumat ex  
 fine extrin-  
 seco, & cir-  
 cumstantiis,  
 quid requi-  
 ratar?

cultum Dei) ut jejunium etiam hujusmodi honestates participet, necesse est, quod hæc per se intendantur ab operante: & idem fit in similibus.

Quid obser-  
vandum  
circa obje-  
cta indiffe-  
rentia?

23. Deinde etiam in objectis indifferentibus, ut actus honestatem cuiuspiam virtutis participet ex fine extrinseco, seu bonâ intentione operantis, necesse est, operantem moveri ab honestate illius finis extrinseci seu virtutis. Sic, ut actus comestionis, studij, dormitionis, &c. qui ex se indifferens est, acquirat bonitatem Obedientiæ erga Deum, volentem, quod tempore congruo moderatè comedamus, dormiamus, studeamus, aut alia ejusmodi opera exerceamus, necesse est, ut hujusmodi honestas virtutis Obedientiæ erga Deum intendatur, & propter se appetatur; alioquin enim actus ille nullam bonitatem virtutis Obedientiæ contrahet, sed remanebit in sua indifferentia. Idem dicendum de aliis similibus.

Sufficit  
cognosci &  
amari ho-  
nestatem  
implicitè,

24. CONCL. V. Veruntamen dicta in præmissis Conclusio- nibus, ubi habetur, quod honestas debeat cognosci, & amari, aut etiam per se intendi, non sic intelligenda sunt, quasi exigatur reflexio cognitionis, vel volitionis circa honestatem objecti, aut circumstantiarum: sufficit enim, modo aliquo implicito, aut æquivalenti cognosci, & appeti honestatè illam, apprehendendo v. g. objectum ut laudabile, ut dignum præmio, ut placitum Deo, ut commendatum à viris probis; vel in speciali, ut opus Justitiæ, Charitatis, Obedientiæ, &c. sicque illud volendo. Hinc Christus Matth. cap. 10. inquit: *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine Discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.*

Bona inten-  
tio nostris  
actionibus  
præfigenda,  
cur?

25. Quæres, quid sit sentiendum de bona intentione nostris operibus præfigenda? Resp. I. Cur Libri Ascetici adeò commendent bonam intentionem, ratio desumitur ex dictis, ne videlicet alioquin justum quidem operemur, sed non justè; simulque negligamus innumeras occasiones bonè agendi, atque promerendi augmentum gratiæ & gloriæ cœlestis, quas continuò habere possumus constituti in statu gratiæ, dummodò ex bona intentione, puta Amoris Dei, aliarumque Virtutum supernaturalium, eliciamus actiones nostras, sive ex objecto bonas, sive indifferentes.

Commen-  
datur bona  
intentio

26. Ubi quidem in primis commendatur propositum initio diei conceptum, ob Dei Amorem omnia agendi ad ipsius perennem gloriam: sed quia hujusmodi intentio generalis non videtur

deur posse virtualiter permanere, atque influere in omnes actiones totius diei; hinc eam interdum renovandam, atque peculiaribus actionibus nostris praefigendam, monet Jeremias Drexelius lib. 1. Amussis, cap. 5. §. 4. citans D. Thomam, aliosque. Et haec etiam fuit expressa mens D. Bonaventurae lib. 2. dist. 41. art. 1. quaest. 3. ad 6. ubi ad hoc, ut actio aliqua sit meritoria, requirit talem relationem ad Deum, non quam quis in generali refert ad Deum omnia opera diei, vel anni, sed quam quis refert aliquod opus ad Deum, ita quod opus sequens directam habeat ad opus primum ordinationem, & consequentiam: cujusmodi relationem in Deum, alij appellant Intentionem virtuales. Concordat Doctor Subtilis 2. dist. 41. quaest. un. ubi ait: Non videtur minor relatio (in Deum) sufficere ad meritum, quam relatio virtualis.

27. Resp. II. Nihilominus sufficere ad meritum intentionem, seu relationem virtuales in Deum, fatentur tum citati, tum alij Doctores. Dicitur autem Intentio virtualis, quae licet actu jam praeterierit, manet tamen in virtute sua: & talis tunc censetur haberi, quando operans virtute actualis intentionis prius habitae facit omnia, quae facit, tanquam ex radice, ita quod illa intentio actualis fuerit principium ordinatum ad omnes illos actus sequentes. Exemplum hujus, proposito nostro accommodatissimum, ponit Scotus 4. dist. 6. q. 6. ubi ait: Hoc modo intendens ire ad sanctum Iacobum, ex intentione hujus finis ordinat multa alia necessaria ad illum finem; exequens autem illa ordinata, non semper cogitat de sancto Iacobo, nec de reverentia ejus. Dico tamen, quod semper meretur, quia vel habet intentionem eorum, quae sunt ad finem illum, cujus est illa prima intentio, vel habet actus aliquos sequentes ex illis intentionibus, in quibus proinde virtualiter continuatur illa prima intentio eundi ad sanctum Iacobum, non obstante, quod interveniant aliqui actus distrahentes. Similia habet sanctus Bonaventura loc. cit. hinc inferens de viris Religiosis, qui in principio ex charitate devoverunt portare Religionis onus: quidquid enim (inquit) faciunt, quod ad suae Religionis observantiam spectat, ex prima intentione est eis meritorium ad salutem, nisi forte (quod absit) contraria intentio superveniat: in alijs autem, quae ad Religionem non spectant, secus est, quia illa intentio non se extendit ad alia. Hinc quoad similia erit renovanda intentio, ne maneat in sua indifferentia, & absque merito: quamvis admodum sit consultum, meritorium, Deoque gratum, eandem etiam quoad reliquos actus iterare, tum ad debitum DEO servitium eo exquisitius ferventiusque praestandum;

tum ad augendos internos virtutum actus, & participandam multiplicem bonitatem extrinsecam.

## Q U Æ S T I O I V.

De bonitate, vel malitia Actus externi.

Bonitas,  
vel malitia  
moralis,  
per se pri-  
mò inest  
actui vo-  
luntatis in-  
terno.

28. **C**ONCL. I. Bonitas, aut malitia Actus moralis, per se primò inest actui voluntatis interno atq; elicito; in aliis autem actibus exterioribus ac imperatis, uti sunt actus intellectus, atque actus potentiarum sensitivarum, & membrorum exteriorum, non nisi secundariò & participativè, id est, dependenter ab actu interiori voluntatis. reperitur bonitas, vel malitia moralis. Ita Doctor noster *2. dist. 42. q. 2.* & alij. Ratio est: quia causa prima eliciendi actum liberum, sicque operandi bonum, aut peccandi, est voluntas; ergo etiam bonitas actus, vel malitia peccati, primariò erit in actu voluntatis, in actibus autem aliarum potentiarum solum secundariò, & dependenter ab actu voluntatis, ejusque libertate.

Actus ex-  
ternus, sal-  
tem occa-  
sionaliter,  
addit boni-  
tatem, &c,  
interno.

29. **C**ONCL. II. Actus externus, regulariter loquendo, addit aliquid bonitatis vel malitiæ actui interiori, saltem causaliter, vel occasionaliter. Hæc Conclusio sic prolata, est certa inter Theologos. Ratio est: quia dum ponitur Actus exterior, occasione ejus regulariter loquendo intenditur, aut diutiùs continuatur interior; ergo vera est Conclusio, quòd nimirum occasione Actus exterioris & causaliter, regulariter addatur nova bonitas vel malitia actui interno, utpote qui occasione Actus externi solet intendi, vel diutiùs continuari. Et hoc ipsum docet experientia: Sic qui re ipsâ Martyrium patitur, regulariter loquendo plus meretur, quam qui illud solummodò efficaciter exoptat; dum enim re ipsâ patitur Martyrium, occasione exterioris passionis elicit plures novos intensiores actus internos voluntatis, quibus Martyrium ob Dei amorem acceptat, & tolerat. Similiter, dum quis actu ipso fornicatur, hic actus exterior reddit utique affectum internum fornicandi intensiorem, quam antea fuerat; ut taceantur aliæ pravæ cupiditates, occasione talis actus externi pravi in homine subsequentes. Et hoc quidem est certum & à Doctoribus communiter concessum: an autem ipsemet Actus exterior secundum se addat specialem bonita-

tem

(111)

tem, vel malitiam actui interno, inter Theologos plurimum celebris est questio, ad quam breviter respondendo fit

30. CONCL. III. Actus exterior habet etiam bonitatem, vel malitiam moralem propriam, distinctam ab ea, quam habet actus interior voluntatis elicitus; ac proinde simpliciter loquendo, actus exterior superaddit specialem bonitatem, vel malitiam actui interiori. Ita Doctor Subtilis *Quodlib. 18.* cum omnibus suis, quamvis multi alij Theologi teneant oppositum. Probatur Conclusio in primis auctoritate D. Augustini i *lib. 13. de Trinit. cap. 5.* dicentis: *Malâ voluntate vel solâ quilibet miser efficitur, sed miserior potestate, quâ desiderium mala voluntatis impletur.* Hinc Glossa super illud *Exodi. 20. Non mœchaberis*, inquit, *Qui opus adjoicit voluntati, iniquitatem addit iniquitati.* Probatur eadem Conclusio ratione: Si actus externus non superadderet specialem malitiam actui interno malo, sequeretur, actum externum non esse necessarium confitendum; sufficeret enim solum actum internum efficacem occidendi v. g. vel adulterandi, confiteri; consequens est absurdum, & contra Decretum Alexandri VII. anno 1665. sequentem inter alias propositionem, ordine 25. damnantis: *Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens, Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.* Probatur sequela: quia juxta sententiam oppositam actus externus, v. g. fornicationis, non habet specialem malitiam ab interiori; ergo hoc solo explicato in Confessione, jam tota malitia sui peccati explicaretur; & consequenter, cum hoc dici nequeat, erit admittenda Conclusio.

Habet etiam distinctam bonitatem, vel malitiam moralem ab interno.

31. Confirmatur Conclusio. Tum quia Deus ipsemet specialibus præceptis prohibere dignatus est actum internum, & externum peccati; ut patet ex eo, quod Sexto præcepto Decalogi expressè prohibuerit adulterium, & Nono pravam concupiscentiam seu voluntatem adulterandi; ergo aliam agnovit malitiam in actu externo, quam interno, alioquin frustra multiplicarentur eiusmodi præcepta. Tum quia plures Leges, tam Canonicae, quam Civiles, puniunt actus externos, non tamen internos (non obstante, quod hi in Foro externo legitime probentur, puta per propriam confessionem) ut patet in excommunicatione annexa hæresi formali externa, non interna; aut percussioni actuali Clerici, non autem voluntati hunc percutiendi, ac hujusmodi. Tum quia actus externi sunt verè liberi, haud obstante, quod libertatem participant à voluntate,

Hoc autem plus probatur.

ejusque imperio ; ergo etiam sunt boni vel mali, prout substantiam imperii voluntatis, & quidem distinctâ bonitate vel malitiâ, non minus, ac habent diversam libertatem. Nam, ut subtiliter argumentatur Scotus *loc. cit.* voluntas utrique actui distinctam & propriam communicat libertatem, dum actui interno communicat libertatem ut eliciens, qui proin est immediatè voluntarius ; exteriori verò communicat libertatem ut imperans, qui proinde ( ne quoad propositum dicatur se habere, sicut instrumentum inanimatum manu artificis motum ) est saltem participativè liber, ac mediatè voluntarius.

Voluntas  
reputatur  
pro facto,  
quomodo?

32. Obijcitur tamen contra hanc Conclusionem, afferendo plures S. Patrum Auctoritates, ac præsertim illam D. Bernardi, *Epist. 77* dicentis: *Legimus, qui videt mulierem ad concupiscendum, jam mœchatus est in corde suo. Quid planius, quòd voluntas pro facto reputatur, ubi factum excludit necessitas* Hæc ille. Resp. Sensum talium locutionum esse, quòd voluntas pro facto reputetur quoad culpam & reatum in malo, non verò quoad quantitatem culpæ: uterque enim peccat mortaliter, tam adulterans, quàm concupiscens adulterium; sed ille gravius, utpote iniquitatem addens iniquitati.

Exemplum  
Vidua, mit-  
tentis duo  
minuta in  
munera  
Dei, decla-  
ratur.

33. Quòd si quis instet. Juxta illud commune adagium, *Voluntas pro facto reputatur, ubi facultas operis deest*: unde etiam Christus *Lucæ 11. 21*. Viduam pauperem, quæ misit duo minuta in gazophylacium Templi prætulit alijs, qui multa miserunt; ergo. Resp. dictum illud, *Voluntas pro facto reputatur, &c.* Verum esse, quantum ad sufficientiam ad salutem, præmiûmque substantiale in cœlis consequendum; non verò, quantum ad præmiû excellentiam, majorémque actûs bonitatem. Nec urget exemplum Vidua pauperis, cum in illo casu cætera non fuerint paria; nam Vidua illa pauper misit duo minuta ex majori fervore & charitate, quàm cæteri, qui plus mittebant: hi enim, ut Christus Dominus ibi attestatur, ex abundantia sibi miserunt in munera Dei, illa verò omnem victum suum, quem habuit, misit.

Actus inte-  
rior & ex-  
terior, an  
sint duo  
peccata?

34. Quæres, an actus interior & exterior sint unum, vel duo peccata? Resp. Quantum atinet ad praxin, sufficit in Confessione explicare actum externum deliberatè perpetratum, v. g. se furatum esse toties summam gravem; hoc ipso enim indicatur etiam interna voluntas furandi, à qua derivatur malicia peccati in actum externum. Non autem sufficit ei, qui actum internum, sive propositum peccandi opere externo

com-

complevit, solum actum internum explicare, sed tenetur etiam explicare actum externum, propter dicta num. 30. Et hæc est certa, atque omnimodis tenenda, præsertim post Decretum Alexandri VII. ibidem allegatum. Nec obitat, quòd circumstantiæ peccatorum aggravantes, juxta multos Doctores non sint necessariò explicandæ in Confessione Respondetur enim, peccatum externum etiam specie morali differre ab interno; cum prima & generica peccatorum divisio sit in peccata cordis, oris, & operis: unde & aliud moraliter est, voluntas occidendi hominem; & aliud, actualis occisio hominis.

35. Num autem actus exterior & interior sint unum vel duo peccata, eò quòd habeant duplicem malitiam distinctam, est Quaestio magis Theologica, & speculativa. Poteest tamen breviter dici, quòd licet actus exterior & interior sint duo peccata partialia, quatenus uterque actus in se ipso formaliter consideratus habet propriam suam malitiam; nihilominus tamen sint unum peccatum totale, quatenus sunt ad invicem subordinati, & naturaliter connexi: nam actus exterior naturaliter subordinatur interiori, à quo pendet in suo esse, & vicissim actus interior pendet ab exteriori, tanquam ab objecto, & ultimo suo complemento.

Id amplius declaratur.

## QUÆSTIO V.

An detur Actus Indifferens?

36. **A**Dvertendum, quòd per *Actum indifferentem* in proposito intelligatur ille, qui nec bonus est, nec malus in genere moris; ac proinde neque speciali laude & præmio dignus, neque vituperio aut supplicio. Unde Actus indifferentis mediat inter actum moraliter bonum, & inter actum moraliter malum, seu peccaminosum.

Actus indifferentis, quid?

37. CONCL. I. Certum est, plures dari actus etiam in individo, qui nec boni sunt, nec mali, propter inadvertentiam, & defectum actualis deliberationis, ac proinde hac ratione indifferentes; uti sunt, ex inadvertentia & imaginatione quadam movere manum, fricare barbam, levare festucam, &c. & præsertim innumeri tales dantur in pueris. Et tales Actus indifferentes dari, admittit pariter Doctor Angelicus 1, 2, q. 18, art. 9.

Certum est, dari actus indifferentes ob defectum deliberationis.

de

deijs autem non esse quæstionem inter Theologos, notat Scotus in 2. dist. 41. ante solutionem argumentorum, cum defectu deliberationis non sint Actus humani, sed extra genus moris. Igitur loquendo de Actibus humanis liberè, & cum advertentia rationis elicitis, sit

Dantur in-  
super Actus  
humani in-  
differentes;

38. CONCL. II. Dantur insuper Actus humani indifferentes, qui nec boni, nec mali sunt in genere moris, etiamsi liberè & cum advertentia rationis eliciantur. Ita Doctor Subtilis cit. dist. 41. D. Bonaventura 2. dist. 41. art. 1. quest. 3. Alensis, & quamplures Theologi, quamvis etiam non pauci oppositum teneant. Probatum Conclusio in primis auctoritate S. Hieronymi, Epist. 89. ad S. Augustinum sic scribentis: *Bonum est continentia, malum luxuria: inter utrumque indifferens est ambulare, manibus capitis purgamenta projicere, sputis rheumata jacere: hoc nec bonum, nec malum est; sive enim feceris, sive non feceris, nec justitiam habebis, nec injustitiam.* Hæc ille. Confirmatur. Quia nulla datur obligatio referendi quemcunque actum in finem honestum; ergo potest dari Actus indifferens. Probatum assumptum: tum quia nullibi legitur talis obligatio, simulque ea admodum foret dura & difficilis naturæ humanæ, ejusque fragilitati, propter innumera hujus vitæ impedimenta, occupationes, atque distractiones. Tum quia alioquin actus ex objecto indifferentes, & in bonum finem non relati, ut putà moderate comedere, ambulare, purgamenta è naribus projicere, &c. non factâ aliâ bonâ intentione, forent hoc ipso mali, & peccata saltem venialia, ac proinde essent materia sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ, & Confessionis: hoc autem est contra praxin prudentum Confessariorum, & communem sensum Fidelium; ergo.

An homo  
teneatur  
omnem ac-  
tum diri-  
gere in fi-  
nem hone-  
stum?

39. Objicitur tamen afferendo præcipuum fundamentum adversæ sententiæ. Tenetur homo quemcunque actum ex deliberatione procedentem dirigere in finem honestum; ergo nequit dari Actus indifferens, sed erit vel bonus, si dirigatur in finem honestum, vel malus, si non dirigatur. Probatum antecedens: quia tenemur diligere Deum ex toto corde, & in tota anima nostra, Matth. 22. cum concordantijs: atqui hoc præceptum non observat is, qui scienter ac deliberatè exercet actum indifferentem absque ulteriori relatione in Deum. Resp. Negando antecedens: id namque videtur esse contra communem sensum hominum; vix enim ullus est, qui quando lavat faciem, aut exspuit, aliâque similia opera ex se indifferentia exercet,

sogi-

cogitet, se teneri ad apponendum semper bonum finem, non obitante, quod valde consultum, simulque meritorium, & laudabilissimum sic ipsum apponere. Ad probationem antecedentis dicitur, præcepto diligendi Deum super omnia, in hac vita satisfieri certis actibus positivis supernaturalibus, & abstinentiâ ab actibus dilectioni Dei oppositis, simulque observatione mandatorum Dei, juxta illud Salvatoris Joan. 14. *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.*

## QUÆSTIO VI.

Quid requiratur, ut Actus Humani boni sint meritorij vitæ æternæ?

40. **A**dvertendum I. Meritum ut sic benè definiri, dicendo: Meritum, *Meritum est actus laudabilis, exigens aliquo modo collationem præmij.* Dicitur, *actus laudabilis*: quia per actus peccaminosos non meremur præmium, sed potius supplicium. Simulque per hoc indicatur, quod actus meritorius debeat esse liber, & moraliter bonus; nam per ea, quæ naturaliter & necessariò eveniunt, nec laudem meremur, nec vituperium.

41. Advertendum II. Meritum ut sic communiter dividi à Theologis in Meritum de condigno, quod propriè & absolute meritum dicitur; & in Meritum de congruo, quod dicitur meritum secundum quid duntaxat, & cum addito ly, *de congruo.* Meritum de condigno generatim illud est, quod habet condignitatem & æqualitatem cum præmio: in quo sensu, loquendo de Merito de condigno vitæ æternæ, dicitur Sapient. 3. *Quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignosse.* Et Apocal. 3. *Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt,* & alibi. Meritum de congruo illud dicitur, cui licèt desit talis condignitas & æqualitas, adhuc tamen congruum est, ut ex liberalitate remunerantis conferatur ipsi aliquod præmium. Et juxta hæc potest Actus moraliter bonus dividi in Actum meritorium de condigno, & de congruo: quod ut clariùs intelligatur, sit

42. **CONCL. I.** Ad Meritum de condigno vitæ æternæ, præter bonitatem moralem ipsius actus, requiritur insuper ex parte operantis Status vitæ, & Status gratiæ sanctificantis; ac proinde ad actum bonum de condigno meritorium vitæ æternæ hæc duo requiruntur necessariò. Ita certa, & communis Theologorum.

Ad meritum de condigno, ex parte operantis requiritur Status vitæ, & Status gratiæ.

E

43. Ubi

Status viæ,  
& Status  
gratiæ,  
quid?

43. Ubi sciendum, quòd per *Statum viæ* intelligatur decursus viæ præsentis, juxta phrasin Sacræ Scripturæ, quæ præsentem vitam appellat peregrinationem *2. Corinth. 5.* ibi: *Quoniam dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino, & alibi.* Per *Statum gratiæ* verò intelligitur status gratiæ habitualis, seu sanctificantis; id est, quòd quis sit constitutus in gratia sanctificante, per quam homo defacto fit amicus Dei, ejusque filius adoptivus, & dignus vitâ æternâ. Et in tali Statu gratiæ defacto nullus est, quicumque habet peccatum mortale, sive originale, sive actuale nondum remissum; nam gratia habitualis, & peccatum defacto repugnant, sicut lux & tenebræ. Hoc prænotato probatur prima pars Conclusionis, quòd nempe Status viæ requiratur ad Meritum de condigno vitæ æternæ. Sic enim *2. Corinth. 6.* dicitur: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Et *Joan. 9.* *Venit nox (id est, mors) quando nemo potest operari;* intellige, meritorie.

Sancti in  
ecclis sibi  
nihil ampli  
us merentur,  
nec  
Damnati  
demerentur.

44. Infertur proinde, quòd Sancti in coelis defectu hujus conditionis (id est, quia non amplius sunt viatores) per intensissimos actus amoris Dei nihil amplius sibi mereantur; quamvis possint pro nobis intercedere, suæque intercessione quidpiam nobis impetrare à Domino Deo. Similiter Animæ in Purgatorio nihil amplius merentur in ordine ad augmentum gratiæ, & gloriæ cœlestis, per tolerantiam suarum poenarum, quamvis satisfacere, seu potius satisfacere possint pro suis peccatis. Et e contra Damnati in inferno, licet continuo blasphemant Deum, non promerentur novum supplicium (eò quòd amplius non sint viatores) sed pro peccatis in hac vita commissis duntaxat æternaliter torquentur.

Requiri Statum  
gratiæ  
ad meritum  
de condigno,  
probatum.

45. Altera pars Conclusionis, quòd nempe ad Meritum de condigno requiratur Status gratiæ, est etiam certa inter Catholicos. Ratio est: quia propter impedimentum peccati mortalis nullus potest de condigno mereri vitam æternam; peccatori enim non debetur vita, sed mors, juxta illud *Rom. 6.* *Stipendium peccati mors.* Accedit, quòd quis per peccatum mortale constituatur inimicus Dei; ac proinde hoc ipso sit indignus amicitia, donisque ipsius, præsertim supernaturalibus. Hinc sequitur, quòd peccator, quamdiu persistit in statu peccati mortalis, per elemosynas & alia opera bona tunc temporis peracta, nullum promereatur augmentum gloriæ cœlestis, neque aliud donum supernaturale de condigno: quamvis non idcirco ejusmodi bona opera sint prorsus inutilia, propter dicenda in secunda Conclusionem.

Corollarium.

46. Et conformiter dictis Opera moraliter bona à Theologis communiter dividuntur in Opera mortua, mortificata, & viva. *Opera bona viva*, sunt opera moraliter bona in statu gratiæ facta, quæque per nullum peccatum mortale subsequens mortificantur. *Opera mortificata*, sunt opera moraliter bona, quæ quidem fuerunt facta in statu gratiæ, adhuc tamen per peccatum mortale subsequens mortificantur; id est, impediuntur, ne habeant suum valorem promerendi vitam æternam stante ejusmodi peccato mortali. Cæterum si homo per veram poenitentiam denuò justificetur, tunc hujusmodi merita bonorum operum per peccatum mortale mortificatorum iterum in hominis justificatione reviviscunt, id est, recuperant suum pristinum valorem promerendi vitam æternam in coelis. *Opera bona mortua* dicuntur ea, quæ fiunt in statu peccati mortalis; peccatum enim mortale est mors animæ. Et talia nunquam reviviscunt in ordine ad meritum vitæ æternæ quondam in coelis consequendum; eò quòd illud, quod nunquam antea vixit, nequeat imposterum reviviscere.

Opera bona viva, mortificata, & mortua, declarantur.

47. CONCL. II. His tamen non obstantibus, Opera bona in statu peccati mortalis facta non sunt penitus inutelia, nec idcirco ab homine intermittenda. Ita omnes Doctores Catholici. Ratio est: quia imprimis hujusmodi Opera bona sunt meritoria, saltem de congruo, quarundam gratiarum actualium, seu auxiliorum supernaturalium, quibus ejusmodi homo faciliùs perducitur, atque excitatur ad agendam veram poenitentiam de peccatis, ut sic justificetur, & in statum gratiæ restituatur. Deinde solent ejusmodi homines per Dei misericordiam præservari à nonnullis periculis labendi in peccata graviora; aut clementer protegi, ne toties labantur, & sic in altera vita graviùs puniri non mereantur. Tertiò hujusmodi homines sensim assuefiunt exercitio bonorum operum, ac deinde faciliùs de peccatis commissis agunt poenitentiam; & postmodum in statum gratiæ restituti constantius persistunt in continuandis, agendisque alijs bonis operibus.

Opera bona mortua, seu in statu peccati mortalis facta, ad quid proficiunt?

48. Et hujusmodi effectus bonorum operum licet in statu peccati mortalis peractorum, certè non sunt modici; quamvis omnibus viribus cuique sit allaborandum, ut Divinâ gratiâ adjuvante vel nunquam labatur in peccatum mortale, vel si per fragilitatem humanam ceciderit, citiùs per veram poenitentiam resurgat, sicque bona opera sua evadant meritoria de con-

Corollarium.

## DISTINCTIO III.

### De Conscientia ut Regula Actuum Humanorum.

#### QUÆSTIO I.

De natura, & divisione Conscientiæ ut sic; ubi &  
de Conscientia recta, seu certa.

Conscien-  
tia, unde  
sic dicta?  
(a) *Dist.*  
2. n. 5.

1. **C**onscientia, quæ est regula proxima actionum huma-  
narum, juxta dicta superius (a) sumitur hic pro judicio  
practico intellectûs, proponente quidpiam homini ut  
bonum vel malum moraliter, ac proinde prosequendum vel  
fugiendum: ipse enim actus intellectûs practici, quo judicat  
aliquid esse bonum, vel malum, aut indifferens in genere moris,  
vocatur *Conscientia*. Dicitur autem *Conscientia*, quali *Cordis scientia*,  
ut advertit D. Bernardus *lib. de Conscientia, c. 8.* & partim se ex-  
tendit ad opera nostra præterita, ea vel accusando tanquam ma-  
lè facta, & dicitur *Remorsus conscientie*; vel commendando tan-  
quam benè facta, & appellatur ab Apostolo 2. Corinth. 1. *Testi-*  
*monium conscientie nostre*: partim verò respicit opera instantia seu  
futura dictando, quæ agenda sint tanquam bona seu honesta,  
quæque omittenda tanquam turpia seu inhonesta, & dicitur  
alio nomine *Dictamen rectæ rationis*.

Remorsus  
conscien-  
tiæ, & Te-  
stimonium  
ejus, quid?

Conscien-  
tia, quid?

2. **CONCL. I.** *Conscientia* est actus intellectûs practici, judican-  
tis aliquid hîc & nunc agendum esse vel fuisse tanquam bonum  
honestum, aut fugiendum esse vel fuisse tanquam turpe & inho-  
nestum. Ita Layman *lib. 1. tract. 1. cap. 2.* quæ definitio in re est  
communis: quamvis *Conscientia* quandoque etiam accipiatur  
pro habitu intellectûs, id est, pro habituali dictamine intellectûs,  
quo cognoscitur hîc & nunc operationem faciendam, esse bo-  
nam, aut malam moraliter.

3. Con-